

جایگاه زن در فعالیت های فرهنگی خانواده متعالی از منظر امام خامنه ای (مدظله العالی)

مطهره بنارویی

وحدت صابری، فاطمه خادمی، حمیده مرادی، زهرا میرزاده

مدرسه علمیه ام البنین (س) حاجی آباد، استان هرمزگان

چکیده

زن به عنوان یکی از مخلوقات الهی و نیمی از پیکره جامعه بشری نقش بسزایی در توسعه‌ی جامعه و تربیت جامعه انسانی ایفا می‌کند. به همین دلیل جایگاه او در خانواده متعالی که جنبه‌های حقیقی رشد در آن مدنظر است و همچنین اهمیت آن در سایر عرصه‌ها موجب شده است مورد توجه اندیشمندان قرار گیرد. با توجه به تهاجم فرهنگی دشمنان در عصر کنونی علیه فرهنگ غنی اسلام و لزوم دفع آسیب‌های فرهنگی ناشی از آن و نقش تربیتی زنان در خانواده، ضروری است که جایگاه بانوان در فعالیتهای فرهنگی خانواده مورد بررسی قرار گیرد. رهبر معظم انقلاب اسلامی در بسیاری از بیانات گهربار خود، از جمله بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که از جمله اسناد بالادستی است، به مساله فرهنگ و نقش مهم زن در تربیت فرزندان و انتقال ارزش‌ها پرداخته است. جایگاه مهم زنان موجب شده تا آثار بسیاری در این باره تدوین شود. اما تحقیق پیش رو که از نوع کتابخانه‌ای_اسنادی است و به شیوه توصیفی نگاشته شده است، با هدف تبیین نقش زن در فعالیت‌های فرهنگی خانواده با تکیه بر دیدگاه امام خامنه‌ای تدوین شده است و بر آن است تا این جایگاه مهم را از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی ارائه کند با تأمل در دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب و بهره‌گیری از ظرفیت‌های زنان در خانواده متعالی، می‌توان خانواده‌هایی تربیت کرد که هرکدام، به مثابه سلولی از یک پیکر واحد، در رشد و پیشرفت جامعه اسلامی نقش‌آفرینی کنند. زنانی که با شناخت دقیق از جایگاه خود، به الگوهای فرهنگی برای نسل‌های آینده تبدیل می‌شوند، می‌توانند مسیر توسعه و تعالی را برای خانواده و جامعه هموار سازند.

واژگان کلیدی: فرهنگ، فعالیتهای فرهنگی، بانوان، امام خامنه‌ای، تربیت، خانواده، ارزشها

1. مقدمه

خانواده، به‌عنوان بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، نقشی اساسی در شکل‌گیری ارزش‌ها، باورها و هویت فرهنگی جامعه ایفا می‌کند. در این میان، زن به‌عنوان ستون اصلی خانواده و تسهیل‌گر فرآیندهای تربیتی و فرهنگی، جایگاه ویژه‌ای در ارتقای سطح فرهنگی خانواده و به‌تبع آن، جامعه دارد. نقش زن در خانواده متعالی، تنها محدود به تربیت فرزندان یا مدیریت امور خانه نیست، بلکه او به‌عنوان یک کنشگر فعال، می‌تواند عامل انتقال ارزش‌های فرهنگی، تقویت هویت دینی و ملی و نیز پرورش نسلی آگاه و متعهد باشد.

در خانواده متعالی، زن نه‌تنها به‌عنوان مادر و همسر، بلکه به‌عنوان یک مدیر فرهنگی نقش‌آفرینی می‌کند. او با ایجاد فضایی سرشار از محبت، تعامل و آگاهی، بستری مناسب برای رشد ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی اعضای خانواده فراهم می‌آورد. همچنین، نقش زن در فعالیت‌های فرهنگی خانواده، نه‌تنها به جنبه‌های فردی محدود نمی‌شود، بلکه تأثیری عمیق بر گسترش فرهنگ عمومی و تعالی جامعه دارد.

این مقاله بر آن است تا جایگاه زن در فعالیت‌های فرهنگی خانواده متعالی را از منظر امام خامنه‌ای بررسی کند و نشان دهد که چگونه زنان می‌توانند با بهره‌گیری از توانایی‌ها و ظرفیت‌های خود، به‌عنوان الگوهای فرهنگی، در تقویت بنیادهای اخلاقی، معنوی و اجتماعی خانواده و جامعه نقش‌آفرین باشند. توجه به این نقش، نه‌تنها به تحکیم بنیان خانواده کمک می‌کند، بلکه مسیر دستیابی به جامعه‌ای پویا، اخلاق‌محور و فرهنگی را هموار می‌سازد.

2. مفهوم شناسی

برای ورود به بحث پیرامون هر موضوع، ابتدا باید تعریف و قلمرو آن مشخص شود. هدف از تعریف یک واژه، شناساندن و جدا ساختن آن از سایر مفاهیم است. در این بخش به بررسی مفاهیم تحقیق پرداخته می‌شود در ابتدا واژه تربیت و سپس سایر واژگان کلیدی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

2-1. خانواده متعالی

خانواده در لغت به مجموعه افرادی گفته می‌شود که به یکدیگر با پیوندهای خانوادگی، از جمله رابطه والد-فرزند، خواهر-برادر، و سایر روابط خانوادگی، مرتبط هستند. این گروه اجتماعی اغلب وظایف و مسئولیت‌های مشترک را برعهده دارند و از یکدیگر حمایت می‌کنند. خانواده نقش مهمی در شکل‌دهی فرهنگ، هویت، و ارزش‌های فردی و جمعی دارد.

مقام معظم رهبری، خانواده متعالی را اینگونه تعریف میکنند.

از دیدگاه ایشان، خانواده متعالی خانواده‌ای است که بر پایه ارزش‌های اسلامی و اخلاقی بنا شده باشد و نقش مهمی در تربیت نسل‌های آینده ایفا کند. ایشان تأکید دارند که خانواده به عنوان کوچک‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جامعه و محلی برای پرورش انسان‌های متعهد، مؤمن و انقلابی است. خانواده متعالی از دیدگاه ایشان باید بر اساس محبت، احترام متقابل، مسئولیت‌پذیری، و نقش‌آفرینی آگاهانه هر یک از اعضا شکل گیرد.

از جمله سخنرانی‌های ایشان که به موضوع خانواده پرداخته‌اند می‌توان به سخنرانی در تاریخ ۳۰ مهر ۱۳۹۱ اشاره کرد که طی آن ایشان به اهمیت نقش خانواده در پیشبرد جامعه اسلامی و تربیت فرزندان صالح و متعهد پرداختند. در این سخنرانی، ایشان بیان داشتند که خانواده قوی و پایدار می‌تواند در برابر تهاجم فرهنگی و انحرافات اجتماعی ایستادگی کند و نسل‌هایی متعهد به ارزش‌های اسلامی و ملی پرورش دهد.

3. فعالیت‌های فرهنگی

فعالیت‌های فرهنگی زن در خانواده متعالی نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری و تقویت فرهنگ، ارزش‌ها، و هویت خانواده دارد. در چنین خانواده‌ای، زن نه تنها در نقش مادر و همسر، بلکه به عنوان یک مربی، الگو و محور فرهنگی عمل می‌کند. در ادامه به برخی از این فعالیت‌ها اشاره می‌کنیم:

3-1. تربیت فرزندان بر اساس ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی

مادر به عنوان اولین معلم فرزندان، نقش کلیدی در شکل‌دهی به شخصیت، اخلاق و باورهای فرهنگی آنها دارد. او با انتقال ارزش‌هایی مانند صداقت، احترام، محبت و همکاری، پایه‌های فرهنگی قوی برای فرزندان ایجاد می‌کند.

نقش تربیتی زن در خانواده، یکی از موضوعات مهم و اساسی است از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای که بارها در سخنرانی‌ها و بیانات مختلف به آن پرداخته‌اند. آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر جایگاه والای زن در خانواده و جامعه، نقش زنان را به‌ویژه در زمینه تربیت نسل آینده و ساخت بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی خانواده بسیار حیاتی می‌داند. در ادامه، به برخی از دیدگاه‌های ایشان درباره نقش تربیتی زن در خانواده اشاره می‌کنیم و منابع مرتبط نیز ذکر خواهد شد.

3-2. زن محور اصلی تربیت خانواده

آیت الله خامنه‌ای زن را محور اصلی تربیت در خانواده می‌داند و تأکید دارند که تربیت نسل آینده و پرورش انسان‌های مؤمن و صالح، به نقش مادر بستگی دارد. ایشان معتقدند که زن با ایفای نقش مادری و همسری، بنیان‌های اخلاقی و هویتی فرزندان را شکل می‌دهد.

آیت الله خامنه‌ای می‌فرماید: «مهم‌ترین نقش زن در خانواده، نقش مادری است. مادر، کانون محبت و تربیت در خانواده است. هیچ‌کس نمی‌تواند جای مادر را در تربیت و پرورش نسل آینده بگیرد.» (بیانات در دیدار جمعی از بانوان، 1370/01/21)

رهبر انقلاب بر این باور است که تربیت معنوی و اخلاقی فرزندان از وظایف اصلی مادر در خانه است. ایشان تأکید می‌کند که زن، با رفتار و اخلاق خود، ارزش‌های دینی و فرهنگی را به فرزندان منتقل می‌کند.

به فرموده ایشان: «زن در خانواده، مظهر تربیت انسان است. این تربیت فقط تربیت جسمانی نیست؛ بلکه تربیت فکری، اخلاقی، روحی و روانی است. زن در محیط خانواده، انسان‌هایی را تربیت می‌کند که می‌توانند جامعه را بسازند.» (بیانات در دیدار جمعی از بانوان، 13/09/25)

3-3. تقویت هویت دینی و معنوی

زن در خانواده متعالی می‌تواند نقشی موثر در تقویت هویت دینی و معنوی اعضای خانواده داشته باشد. با آموزش اصول دینی، ترویج اخلاق اسلامی و شرکت در مراسم‌های مذهبی، او می‌تواند زمینه‌ساز رشد معنوی خانواده شود.

آیت الله خامنه‌ای بر حفظ هویت زنانه و تفاوت‌های نقش زن و مرد تأکید دارند. ایشان معتقدند که زنان می‌توانند با حفظ این هویت، الگوی موفق در خانواده و جامعه باشند: «زن باید به گونه‌ای باشد که بتواند در محیط خانواده، نقش مادری و همسری را به خوبی ایفا کند و در عین حال، الگویی از عفاف، شجاعت و ایمان باشد.» (بیانات در دیدار بانوان فرهیخته، ۱۳۸۶/۰۴/۱۳)

3-4. حفظ و انتقال ارزشها و رسوم فرهنگی

زنان اغلب به عنوان محافظان و انتقال‌دهندگان سنت‌ها و آداب و رسوم فرهنگی عمل می‌کنند. از طریق برگزاری مراسم‌های خانوادگی، حفظ جشن‌ها و مناسبت‌های ملی و مذهبی، و انتقال آداب و رسوم خاص به نسل‌های جدید، فرهنگ خانوادگی و اجتماعی حفظ می‌شود.

انتقال فرهنگ و سنت‌های ملی و انقلابی: از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای، زنان نقش مهمی در انتقال فرهنگ و سنت‌های ملی و انقلابی به نسل‌های آینده دارند. آشنا کردن فرزندان با آداب و رسوم ملی، ارزش‌های انقلاب اسلامی، و دستاوردهای نظام جمهوری اسلامی، از جمله اقداماتی است که زنان می‌توانند برای حفظ و تقویت هویت فرهنگی خانواده انجام دهند.

نقش انتقال ارزشهای دینی اخلاقی زن در خانواده از منظر آیت الله خامنه‌ای

آیت الله خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی ایران، بر نقش اساسی زن در خانواده و انتقال ارزش‌های دینی و اخلاقی به نسل‌های آینده تأکید بسیار دارد. ایشان زن را "بنیان‌گذار خانواده" و "مربی نسل آینده" می‌دانند و بر لزوم توجه ویژه به تربیت دینی و اخلاقی فرزندان در خانواده تأکید می‌کنند.

برخی از دیدگاه‌های ایشان در این زمینه عبارتند از:

*** زن، مربی و الگوی اصلی فرزندان**

"زن در خانواده، مربی و الگوی اصلی فرزندان است. او با رفتار، کردار و گفتار خود، ارزش‌های دینی و اخلاقی را به آنان منتقل می‌کند." (بیانات در دیدار با جمعی از بانوان، 1389/10/25)

*** خانواده، مکتب تربیت دینی**

«خانواده، مکتب تربیت دینی است و زن، نقش اساسی در این مکتب دارد. او باید با صبر، حوصله و درایت، فرزندان خود را به سوی ارزش‌های دینی و اخلاقی هدایت کند.» (پیام به کنگره بانوان، 1387)

*** اهمیت تربیت دینی از بدو تولد**

از نظر مقام معظم رهبری «تربیت دینی باید از بدو تولد آغاز شود. مادر، اولین مربی و الگوی فرزند است و باید با رفتار و کردار خود، او را به سوی دین و ایمان هدایت کند.» (بیانات در دیدار با جمعی از بانوان، 1390/02/22)

*** ضرورت حفظ حجاب و عفاف**

«حجاب و عفاف، از مهم‌ترین ارزش‌های دینی و اخلاقی است که زن باید آن را در خانواده و جامعه رعایت کند. این امر، نه تنها برای خود زن، بلکه برای حفظ کرامت و شرافت خانواده و جامعه نیز ضروری است.» (بیانات در دیدار با جمعی از بانوان، 1391/06/15)

«زن مسلمان ایرانی، هم میراث‌دار فرهنگ ایرانی است، هم میراث‌دار فرهنگ انقلابی است. این سه میراث باید حفظ شود و به نسل‌های آینده منتقل شود.» (بیانات در دیدار با جمعی از زنان فعال فرهنگی ۱۳۹۷/۰۲/۱۹).

3-5. تشویق به مطالعه و یادگیری

زن در خانواده متعالی می‌تواند با تشویق اعضای خانواده به مطالعه و یادگیری مداوم، فضایی فرهنگی و آگاهی‌بخش ایجاد کند. او با ترویج کتاب‌خوانی، بحث‌های فکری و آموزشی و ایجاد فرصت‌هایی برای یادگیری، می‌تواند به رشد فکری و فرهنگی خانواده کمک کند.

فرزندانی که مادرانی کتابخوان داشته باشند قطعاً بدون نصیحت و پند و اندرز به سوی کتاب خواهند رفت و به مطالعه علاقه مند خواهند شد. افرادی که کتاب می‌خوانند درک بهتری از مسائل دارند و در روابط اجتماعی در سطح بالاتری قرار خواهند گرفت بنابراین با وجود انعطاف‌پذیری بیشتر، توانایی بیشتری در تحلیل و حل مسئله داشته و صبور تر و اندیشمند تر عمل خواهند کرد. امروزه جامعه ما به چنین افرادی برای پیشرفت و موفقیت نیاز دارد. افراد کتابخوان خلاق ترند و در زمینه‌های تخصصی خود منتظر فرس قرمز برای صندلی ریاست نمی‌مانند بلکه خود با تلاش، پیگیری، خلاقیت، تفکر و انعطاف‌پذیری اشتغال‌زایی می‌کنند.

هنگامی که مطالعه بخش جدایی‌ناپذیر زندگی مادر باشد توان بالاتری در رشد و تکامل بخشیدن به روح دلبندش خواهد داشت. بچه‌های امروز اطلاعات خود را با اینترنت به روز می‌کنند، در گفت و گو با پدر و مادر برای توضیح رفتار آن‌ها دلایل روانشناسانه می‌خواهند، هنگامی که ما سرگرم تماشای فیلم سینمایی هستیم آن‌ها اخبار زیرنویس صفحه تلویزیون را می‌خوانند، تربیت این نو شکفتگان به سادگی ممکن نیست. آگاهی و دانش استوارترین تکیه‌گاهی است که به پشتوانه آن می‌توان خیرخواهی مادرانه را به هدف مطلوب رساند. (مجله سلامتی/۱۳۹۷)

3-6. برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی

زنان می‌توانند در برنامه‌ریزی و سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی خانواده نقش فعالی داشته باشند. شرکت در فعالیت‌های اجتماعی، حضور در مجالس فرهنگی، و مشارکت در امور خیریه و جامعه می‌تواند به تقویت فرهنگ خانوادگی و ارتباط با جامعه کمک کند

برنامه‌ریزی به معنای فرایند تعیین اهداف، تعریف استراتژی‌ها و برنامه‌ها، تخصیص منابع و برنامه‌های عملیاتی برای دستیابی به اهداف موسسه یا سازمان است. این مفهوم از منبع مقاله "برنامه‌ریزی موثر" نوشته Richard Lam, Davine Osman و Hussein E. El-Omari، منتشر شده در مجله "International Business Research" می‌باشد.

فعالیت‌های فرهنگی به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که به حفظ، نگهداری، ترویج و توسعه ارزش‌های فرهنگی یک جامعه می‌پردازد. این فعالیت‌ها شامل هنر، ادبیات، موسیقی، تئاتر، سینما، معماری، بازی‌های سنتی، میراث فرهنگی، ارتباطات فرهنگی و سایر فعالیت‌هایی هستند که بر زندگی انسان تأثیر می‌گذارند.

ابعاد فعالیت‌های فرهنگی می‌تواند شامل ابعاد مادی و غیرمادی باشد. ابعاد مادی شامل امکانات فرهنگی مانند موزه‌ها، کتابخانه‌ها، تئاترها و سینماها و ابعاد غیرمادی شامل فعالیت‌های هنری، ادبی، موسیقی، تئاتری و سایر فعالیت‌هایی است که به انتقال و ترویج ارزش‌های فرهنگی جامعه کمک می‌کنند. (میرکاظمی/۱۳۸۱)

فعالیت‌های اجتماعی به هر فعالیتی اطلاق می‌شود که تأثیر یا ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با جامعه و اجتماع داشته باشد. این فعالیت‌ها می‌توانند از نوع‌های مختلفی باشند از جمله خیریه‌ای، آموزشی، فرهنگی، سیاسی، محیطی و غیره. ابعاد فعالیت‌های اجتماعی شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، انسانی و حقوقی است. (نایی/۱۳۹۰)

3-7. حفظ و تقویت پیوندهای خانوادگی

زن در خانواده متعالی می‌تواند با تقویت ارتباطات با بستگان و ایجاد پیوندهای خانوادگی قوی، به تداوم فرهنگ خانوادگی و اجتماعی کمک کند. او می‌تواند نقش مهمی در هماهنگی و برگزاری دیدارهای خانوادگی و ارتباط نزدیک‌تر میان نسل‌های مختلف داشته باشد.

در مجموع، زن در خانواده متعالی نقش محوری در حفظ و ارتقای فرهنگ خانوادگی ایفا می‌کند و با فعالیت‌های خود می‌تواند به رشد فرهنگی، فکری، و معنوی خانواده کمک کند.

مفهوم فعالیت‌های فرهنگی از دیدگاه امام خامنه‌ای

امام خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی ایران، در موضوع فرهنگ و فعالیت‌های فرهنگی دیدگاه‌های متعددی دارند که می‌توان آن‌ها را در چند بعد اصلی خلاصه کرد:

اهمیت فرهنگ در استقلال و پیشرفت کشور:

در سخنرانی‌های مختلف، امام خامنه‌ای بر این نکته تأکید کرده‌اند که فرهنگ نقش کلیدی در استقلال و پیشرفت یک کشور دارد. به عنوان مثال، در سخنرانی در مرداد ۱۳۹۹، فرهنگ را پایه‌ای برای مقاومت در برابر تهاجم فرهنگی غرب دانسته‌اند.

فرهنگ اسلامی و ایرانی:

امام خامنه‌ای بر این باورند که فرهنگ باید مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و ایرانی باشد. در سخنرانی در دی ۱۳۹۵ در دیدار با دانشجویان، بر ضرورت حفظ و تقویت فرهنگ بومی و اسلامی تأکید کردند و از فرهنگ غربی به عنوان یک تهدید برای هویت ملی و دینی یاد کردند.

فرهنگ و هنر مقاومت:

در چندین مورد، هنر و فرهنگ را ابزاری برای مقاومت در برابر تهاجمات فرهنگی و سیاسی دانسته‌اند. در سخنرانی در اردیبهشت ۱۳۹۴، هنر را به عنوان یکی از ابزارهای مقاومت در برابر نفوذ فرهنگی دشمن معرفی کردند.

در هر جامعه‌ای، خانواده به عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی، نقش اساسی در شکل‌دهی به فرهنگ و ارزش‌های آن جامعه دارد. در این میان، زنان به عنوان یکی از اعضای کلیدی خانواده، نقش بسزایی در حفظ و انتقال فرهنگ و سنت‌ها دارند. در این بخش به بررسی نقش زن در فعالیت‌های فرهنگی درون خانواده می‌پردازیم و به تحلیل اهمیت این نقش در تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی اشاره می‌کنیم.

۱. نقش زن در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی:

زنان در خانواده‌ها نقش مهمی در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی به نسل‌های بعد دارند. از طریق داستان‌گویی، آداب و رسوم خانوادگی، و مراسم‌های مختلف، زنان این ارزش‌ها را زنده نگه می‌دارند. به عنوان مثال، در بسیاری از فرهنگ‌ها، مادران مسئول آموزش زبان مادری، آداب غذاخوری، و رسوم مذهبی هستند.

رهبر انقلاب اسلامی ایران، آیت الله خامنه‌ای، در سخنرانی‌ها و پیام‌های خود بارها بر نقش مهم زنان در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی تأکید کرده‌اند. از نظر ایشان، زنان نقش حیاتی در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی به نسل‌های آینده دارند.

در یکی از سخنرانی‌های خود، رهبر انقلاب اسلامی فرمودند:

«زن، حافظ و حامل ارزش‌های فرهنگی است. زن، مادر است، مادر، مربی است، مادر، پرورش‌دهنده است. اگر مادر، پرورش‌دهنده نباشد، اگر مادر، مربی نباشد، اگر مادر، حافظ ارزش‌های فرهنگی نباشد، جامعه به انحراف کشیده می‌شود.» (سخنرانی رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با زنان نخبه، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۵)

در جای دیگر، رهبر انقلاب اسلامی فرمودند:

«زن، نقشی حیاتی در پاسداری از ارزش‌های فرهنگی و دینی دارد. زن، حافظ حریم خانواده است، حافظ حریم عفت است، حافظ حریم دین است.» (سخنرانی رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۵ دی ۱۳۸۹)

رهبر انقلاب اسلامی همچنین بر نقش زنان در انتقال ارزش‌های فرهنگی به نسل‌های آینده تأکید کرده‌اند:

«زن، نقش مهمی در انتقال ارزش‌های فرهنگی به نسل‌های آینده دارد. زن، مادر است، و مادر، اولین معلم و مربی فرزند است. اگر مادر، ارزش‌های فرهنگی را به فرزند خود منتقل کند، فرزند، با ارزش‌های فرهنگی آشنا می‌شود و آنها را در زندگی خود به کار می‌گیرد.» (سخنرانی رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با زنان نخبه، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۵)

در مجموع، از نظر رهبر انقلاب اسلامی، زنان نقش حیاتی در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی دارند و باید در این زمینه تلاش کنند تا جامعه اسلامی را به سمت تعالی و پیشرفت سوق دهند.

۲. فعالیت‌های فرهنگی و هنری

زنان نه تنها در حفظ فرهنگ بلکه در فعالیت‌های هنری و فرهنگی نیز نقش دارند. بافتن، نقاشی، موسیقی، و دیگر هنرهای سنتی اغلب توسط زنان در خانواده‌ها انجام می‌شود. این فعالیت‌ها نه تنها به عنوان یک شغل یا سرگرمی بلکه به عنوان یک وسیله برای انتقال هنر و فرهنگ به نسل‌های بعدی محسوب می‌شوند.

۳. تأثیر بر ساختار خانواده:

نقش زن در فعالیت‌های فرهنگی تأثیر مستقیمی بر ساختار و دینامیک خانواده دارد. این نقش می‌تواند به تقویت روابط خانوادگی، افزایش همدلی و همکاری بین اعضای خانواده، و ایجاد یک محیط خانوادگی پویا و فرهنگی کمک کند. زنان با برنامه‌ریزی و برگزاری مراسم خانوادگی، جشن‌ها، و مناسبت‌های مختلف، به تقویت هویت خانوادگی کمک می‌کنند.

۴. چالش‌ها و فرصت‌ها:

در حالی که نقش زن در فعالیت‌های فرهنگی بسیار مهم است، این نقش همواره با چالش‌هایی مواجه است. تغییرات اجتماعی، پیشرفت تکنولوژی، و تحولات فرهنگی می‌توانند بر این نقش تأثیر بگذارند. با این حال، این تغییرات نیز فرصت‌های جدیدی را برای ترکیب فرهنگ سنتی با مدرنیته فراهم می‌کنند. زنان می‌توانند با استفاده از ابزارهای دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی، و دیگر پلتفرم‌ها، فرهنگ را به صورت جهانی‌تر و دسترسی‌پذیرتر منتقل کنند.

نظر مقام معظم رهبری درباره نقش زن در حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی همواره با تأکید بر جایگاه والای زنان در خانواده و جامعه همراه بوده است. ایشان زنان را به عنوان «محور خانواده» و همچنین «پرورش‌دهنده نسل آینده» می‌دانند و معتقدند که زنان به دلیل نقش برجسته‌ای که در تربیت فرزندان و مدیریت عاطفی خانواده دارند، می‌توانند ارزش‌های فرهنگی، اخلاقی و اسلامی را به نسل‌های آینده منتقل کنند.

گزیده‌ای از بیانات مقام معظم رهبری:

1. زن، کانون اصلی انتقال فرهنگ‌ها:

ایشان در سخنرانی‌های متعدد، زنان را به عنوان نقش‌آفرینان اصلی در انتقال فرهنگ‌ها و ارزش‌ها معرفی کرده‌اند:

«زن، محور خانواده است. خانواده هم اساس و سلول اصلی جامعه است. اگر زن در خانواده نقش خود را به درستی ایفا کند، جامعه در مسیر درست حرکت خواهد کرد. زن با تربیت فرزند و رفتار خود، فرهنگ و ارزش‌ها را به نسل‌های آینده منتقل می‌کند.» (بیانات در دیدار جمعی از بانوان، ۱۳۷۱)

2. نقش زن در حفظ هویت فرهنگی:

«دشمنان تلاش دارند هویت فرهنگی ملت‌ها را از بین ببرند. در این میان، زنان می‌توانند با حفظ اصالت، عفت و ارزش‌های اخلاقی، هویت فرهنگی و دینی ملت را حفظ کرده و به نسل‌های بعد منتقل کنند.» (بیانات در دیدار با بانوان نخبه، ۱۳۹۲)

3. زن به عنوان مربی جامعه:

«زن، مربی جامعه است. اگر زن‌ها در یک جامعه بتوانند نقش خود را ایفا کنند، آن جامعه به سعادت خواهد رسید. نقش زن فقط در خانه نیست؛ بلکه در تربیت معنوی کل جامعه نیز اثرگذار است.» (بیانات در دیدار با جمعی از بانوان، ۱۳۶۸)

4. انتقال ارزش‌های اسلامی:

«حفظ هویت اسلامی و انتقال ارزش‌های اسلامی و انقلابی به نسل‌های آینده، یکی از مهم‌ترین وظایف زنان به‌ویژه مادران است.» (بیانات در دیدار جمعی از بانوان، ۱۳۷۵)

* زنان و دانش ورزی

در موضوع مشارکت زنان در علم و تکنولوژی، آموزش کلید اساسی است. روند جهانی آموزش نشانمیدهد که نرخ سواد و آموزش زنان، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، بهبودیافته است. شکاف میان زنان و مردان در خصوص سطح سواد، کاهش یافته است. نرخ باسوادی در میان بزرگسالان زن در کشورهای توسعه‌یافته در مقایسه با مردان که 89 درصد است، حدود 9/75 درصد گزارش شده است. بدیهی است این درصد برای زنان جوان بیشتر بوده و حدود 85 درصد است. این نسبت برای مردان جوان 95 درصد است. این ارقام بیانگر دسترسی ساده و راحت زنان به آموزش است (عزیزی/۱۳۸۹)

نتیجه

زن، به عنوان محور اصلی خانواده، نقش بی‌بدیلی در تربیت نسل‌ها و انتقال ارزش‌های فرهنگی، اخلاقی و معنوی به جامعه دارد. اهمیت این نقش، به‌ویژه در عصر کنونی که فرهنگ اسلامی با تهاجم فرهنگی و تغییرات گسترده مواجه است، دوچندان می‌شود. خانواده به‌عنوان بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، مأمور تربیت و پرورش انسان‌های مؤمن، متعهد و اخلاق‌محور است و زن در این میان جایگاهی کلیدی دارد. رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، همواره بر اهمیت نقش زن در این عرصه تأکید کرده و ایشان را به عنوان الگویی برای تربیت و مدیریت فرهنگی خانواده متعالی معرفی کرده‌اند.

از دیدگاه ایشان، زن در خانواده متعالی نقشی چندبعدی دارد که شامل مادری دلسوز، مدیری مدبر، مربی اخلاقی، و عاملی موثر در تقویت هویت دینی و معنوی خانواده است. چنین زنی، با شناخت درست از ارزش‌ها و تعالیم اسلامی، قادر است فضایی سرشار از محبت، احترام و تعامل در خانواده ایجاد کرده و فرزندان را به‌سوی ارزش‌های اصیل اسلامی و انقلابی هدایت کند.

همچنین، زنان می‌توانند با حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی، هویت ملی و دینی خانواده را تقویت کرده و به‌عنوان مربیان و کنشگران فرهنگی، تأثیری عمیق بر جامعه داشته باشند. ایشان با عمل به توصیه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی، می‌توانند به استحکام بنیان‌های فرهنگی خانواده و جامعه کمک کنند و در برابر تهدیدهای فرهنگی و اجتماعی مقاومت نمایند.

با تکیه بر بیانات امام خامنه‌ای، زنانی که در خانواده متعالی نقشی فعال دارند، نه تنها در رشد و تعالی خانواده مؤثر هستند، بلکه با برنامه‌ریزی و مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، الگویی برای جامعه‌ای پویا، متعهد و اخلاق‌محور می‌شوند. آنان با تشویق به مطالعه، یادگیری، و تقویت روحیه‌ی تعاون و تعامل در خانواده، بستری برای ارتقای فرهنگی و اجتماعی اعضای خانواده فراهم می‌آورند.

در نتیجه، زن در خانواده متعالی، تجلی‌گاه ارزش‌های اسلامی و انسانی است. او نه تنها یک مادر یا همسر است، بلکه یک مربی فرهنگی، حامی اخلاقی و الگویی برای توسعه و پیشرفت اجتماعی به شمار می‌رود. این جایگاه مهم، مسئولیت‌های سنگینی را بر دوش زنان می‌گذارد که با آگاهی، ایمان، و تعهد می‌توانند به بهترین نحو به آن‌ها عمل کنند. توجه به نقش زن در خانواده متعالی، زمینه‌ساز تحقق جامعه‌ای مستحکم و متعالی خواهد بود که آرمان‌های انقلاب اسلامی را دنبال می‌کند و به تمدن نوین اسلامی نزدیک‌تر می‌شود.

در پایان، با تأمل در دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب و بهره‌گیری از ظرفیت‌های زنان در خانواده متعالی، می‌توان خانواده‌هایی تربیت کرد که هرکدام، به مثابه سلولی از یک پیکر واحد، در رشد و پیشرفت جامعه اسلامی نقش آفرینی کنند. زنانی که با شناخت دقیق از جایگاه خود، به الگوهای فرهنگی برای نسل‌های آینده تبدیل می‌شوند، می‌توانند مسیر توسعه و تعالی را برای خانواده و جامعه هموار سازند.

فهرست منابع و مآخذ

*قرآن کریم

* نهج البلاغه

* صحیفه سجادیه

1. مطهری، مرتضی، **نظام حقوق زن در اسلام**، تهران: انتشارات صدرا، 1396.
2. میرکاظمی، سیدکاظم، **فرهنگ و تمدن**، بی‌جا: انتشارات آگه، 1381.
3. نایی، محمد جواد، زاغانی، احسان. (۱۳۹۰). **فعالیت‌های اجتماعی دولت و غیردولتی**. تهران: نشر نورالمثنی.
4. **مجله سلامتی** (۱۳۹۷)
5. **سایت بیانات مقام معظم رهبری**